

Malé Svatoňovice

Kraj: Královéhradecký

Správní obvod: Trutnov

Nadmořská výška: 441 m n. m.

Počet obyvatel: 1 501

Adresa URL: www.malesvatonovice.cz

Okres: Trutnov

GPS souřadnice: 50.533948N, 16.049781E

První pís. zmínka: 1357 (668 let)

PSČ: 542 34

Historie obce Malé Svatoňovice

Pod Jestřebími horami vznikala nová osada, vzdálená asi 2 km od mateřské obce Svatoňovic, od nichž byla oddělena lány polí. Říkalo se jí Studánka svatoňovická, nebo Svatoňovičky. Růst osady zesílil rozvíjejícím se dolováním černého uhlí v okolí (od konce 18. století). Stala se centrem důlního podnikání, které od počátku 19. století postupně předcházela do vlastnictví náchodské vrchnosti. Ta zde zřídila horní úřad (Bergamt - 1851), v roce 1871 postavila hornické domy - Mexiko, pro stabilizaci pracovních sil a konzum i další provozní budovy. Dolování ovlivnilo trasu a výstavbu železniční odbočky Jiho - severoněmecké spojovací dráhy Josefov - Svatoňovice v roce 1857 - 1859. Po ukončení „šestašedesáté“ války byla v roce 1868 železnice prodloužena do Poříčí u Trutnova, Královce a do německé Libavy (Lubawka). Došlo tak k významnému železničnímu propojení Evropy přes Čechy - z Terstu do Jaderského moře k moři Baltickému.

Byly stavěny i silnice a 1. září 1861 byl otevřen poštovní úřad, v roce 1865 postavena přádelna, 1873 koksovna, byla zřízena i koňská dráha na dopravu uhlí apod. Všechny tyto skutečnosti významně ovlivnily a usměrnily rozvoj obce i složení obyvatel. Přicházeli sem četní dělníci specialisté, úředníci vyššího vzdělání a životní úrovně a živnostníci. S tím souvisel charakter výstavby obce, její finanční situace i úroveň kulturního a společenského života, které měly spíše městský charakter. Vždyť koncem 19. století z 381 obyvatel mužského pohlaví zastávalo 23 úřednické profese, 25 bylo živnostníků a 8 sedláků. Tato skutečnost byla příčinou částečně pejorativního označování místních občanů „půlpány“.

Vzhledem k existenci lázní a dolů ordinoval u Studánky doktor, což bylo v té době ve vesnicích velmi neobvyklé. Vždyť veškerá lékařská péče (v roce 1836) spočívala v náchodském panství na bedrech jednoho graduovaného doktora medicíny v Náchodě, šesti ranhojičů - nejbližší byl v Úpici. O rodičky se staralo 47 porodních bab, z toho po jedné bylo ve Velkých Svatoňovicích, Strážkovicích, v Odolově, ve Starém Sedloňově a ve Rtyni. Pravděpodobně prvním lázeňským doktorem byl dr. Seidel, známý z roku 1840, který byl pověstný sázením baněk. Z pozdějších jeho nástupců se proslavil falešný „doktor“ Unzeitig, který zaváděl Kneippovy metody léčby; lázně tehdy dosáhly největšího věhlasu. Od roku 1883 tu působil MUDr. Antonín Čapek, otec bratří Čapků.

Aby svatoňovické děti nemusely docházet do 2 km vzdálené záleské školy, postavil Schaumburg Lippe v roce 1875 českou školu, vznikla i různá kulturní zařízení - 1871 - 1896 tu působila Hornická knížecí hudba, 1852 ustavena ochotnická jednota i další spolky. Část Svatoňovic - známá Studánka - se stala velmi významným církevním, průmyslovým i kulturním centrem. K tomu, aby si mohla spravovat svoje záležitosti sama a nezávisle se vyvíjet, chybělo jí jenom její osamostatnění. Bylo toho dosaženo až v roce 1826, odkdy

měly Malé Svatoňovice samostatného rychtáře. Zakrátko, od 1. ledna 1850, byly však při nové územní organizaci přičleněny zpět k Velkým Svatoňovicím. Měly však právo volit si vlastního policejního komisaře a jednoho radního. Teprve 28. ledna 1880 bylo v zákonu pro Království české č. 6/1880 Sb. vyhlášeno odloučení Malých Svatoňovic z katastrálního území Velkých Svatoňovic. Od 20. ledna 1882 začalo trvale obecní zastupitelstvo vykonávat svoji činnost, byly nařízeny obecní volby a 24. července 1882 byl zvolen první starosta obce. Byl jím inspektor svatoňovických dolů, Němec Ludwig Kröschell, po jehož smrti byl od 21. srpna 1896 vystřídán Radoslavem Machem, prvním českým starostou obce. Tím začala nová etapa vývoje Malých Svatoňovic.

